

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗВІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

УДК 34:316.6:342.7

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив.», Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Кубарєв Альберт Олександрович

*здобувач вищої освіти 2 курсу ФПФОДР НПУ Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: Логінова Марина Вікторівна

*кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України Дніпровського державного університету
внутрішніх справ*

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Формування правової свідомості працівників і належного рівня правової культури у сфері трудових відносин є одним із ключових чинників забезпечення ефективного функціонування ринку праці, дотримання трудових прав та стабільності соціально-трудова відносин. У сучасних умовах трансформації економіки, цифровізації праці та поширення нестандартних форм зайнятості ця проблема набуває особливої актуальності та водночас виявляє низку системних суперечностей.

Правова свідомість працівника слід розглядати як сукупність знань, уявлень, оцінок і настанов щодо трудового законодавства, власних прав і обов'язків, а також практики їх реалізації та захисту. Водночас правова культура у сфері праці охоплює не лише індивідуальний рівень правосвідомості, а й фактичну поведінку суб'єктів трудових правовідносин, рівень дотримання норм трудового права, ефективність механізмів їх забезпечення та загальну правову атмосферу в трудових колективах [1, 256 с.].

Попри нормативну визначеність основних трудових прав, зокрема права на працю, належні умови праці, своєчасну оплату та захист від незаконного звільнення, в Україні спостерігається низький рівень правової обізнаності працівників. Значна частина найманих осіб не володіє навіть базовими знаннями щодо своїх трудових прав, що створює передумови для їх системного порушення. Особливо це характерно для працівників малого бізнесу, неформального сектору, а також для молоді, яка лише входить на ринок праці.

Проблемність формування правової свідомості зумовлюється, передусім, відсутністю цілісної державної політики правопросвітництва у сфері праці. Наявні освітні програми здебільшого мають фрагментарний характер і не орієнтовані на практичні навички захисту трудових прав. Крім того, у трудових колективах часто відсутні механізми системного інформування працівників про їх права та гарантії, що знижує рівень їх правової активності [3, 320 с.].

Суттєвою проблемою є також розрив між формальним закріпленням трудових прав і реальними умовами їх реалізації. Практика тіньової зайнятості, виплати заробітної плати «в конвертах», укладення цивільно-правових договорів замість трудових, а також обмеження доступу до ефективних засобів захисту прав формують у працівників деформоване уявлення про право як декларативну категорію. У таких умовах правова свідомість набуває ознак правового нігілізму або правового конформізму, що негативно впливає на рівень правової культури загалом.

Окремої уваги потребує вплив цифровізації та гіг-економіки на формування правової свідомості. Працівники платформної зайнятості часто перебувають поза сферою класичного трудового регулювання, що ускладнює ідентифікацію їх правового статусу та обсягу трудових гарантій. Відсутність чітких правових орієнтирів у таких умовах знижує рівень правової визначеності та ускладнює формування сталої правової культури [4].

Не менш важливим є фактор роботодавця як суб'єкта формування правової культури. Саме від рівня правової відповідальності роботодавця, дотримання принципів добросовісності та законності залежить реальний стан трудових відносин. Проте в умовах слабкого контролю та недостатньої ефективності державного нагляду роботодавці нерідко ігнорують вимоги трудового законодавства, що підриває довіру працівників до права як регулятора суспільних відносин [2, 224 с.].

Формування правової свідомості працівників і належного рівня правової культури у сфері трудових відносин потребує комплексного підходу, який має включати: удосконалення правопросвітницьких програм, інтеграцію трудового права у систему освіти, підвищення ефективності державного контролю, розвиток інституцій соціального діалогу, а також адаптацію трудового законодавства до сучасних форм зайнятості. Лише за умови поєднання нормативного, інституційного та освітнього впливу можливе формування активної, усвідомленої та правозахисної позиції працівників, що є необхідною передумовою становлення високого рівня правової культури у сфері праці.

Список використаних джерел

1. Андріїв В. М. Правова культура та правосвідомість: теоретико-правові аспекти : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2018. (дата звернення: 08.04.2026).
2. Венедиктов В. С. Правова культура особистості: сучасний стан та перспективи розвитку. Харків : Право, 2019. (дата звернення: 08.04.2026).
3. Гетьманцева Н. Д. Правове регулювання трудових відносин в Україні : монографія. Київ : Алерта, 2017. (дата звернення: 08.04.2026).
4. Соціально-трудова права і виклики цифровізації : матеріали науково-практичного заходу / за заг. ред. ; НДІ праці і зайнятості населення. – Київ, 2023.

– Режим доступу: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/soczialno-trudovi-prava-i-vikliki-czifrovizaczii.pdf> (дата звернення: 08.04.2026).